СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. [illegible] XIV. Ч. 152. Джерзи Ситі, Н. Дж., пятниця, 2. липня, 1926. VOL. XXXIV. No. 152. Jersey City, N. J., Friday, July 2. 1926. THREE CENTS

Страйк 40,000 нюйорських кравців заряджений на четвер

НЮ ЙОРК, 30. червня. — Ґенеральний страйковий комітет юнії жіночих кравців, який зібрався нині, щоби виконати ухвалу унійних льокалів щодо зарядження страйку місцевих жіночих кравців, зарядив, що страйк має починатися 1. липня, о годині 10. рано.

Страйк звертається передовсім проти „джаберів", які віднаймають роботи коло кравецьких виробів. Час на страйк вибрано якраз пору найгорячійших робіт.

На страйк має вийти понад 40,000 жіночих кравців сеї околиці.

КОНҐРЕС МАЄ ЗАКІНЧИТИ СЕСІЮ В СУБОТУ.

ВАШИНҐТОН, 30. червня. — Відложивши закінчення конґресу вже кілька разів, конґресові провідники остаточно постановили закінчити сесію невідклично в слідуючу суботу. Провідники, однак, ще й тепер не виключають, що може ще случитися щось такого, що сесія продовжиться ще й на другий тиждень.

ВИДАТКИ ПРОТИВНИКІВ ПРОГИБІЦІЇ.

ВАШИНҐТОН, 30. червня. — Перед сенатовим комітетом, що розслідже видатки виборчих кандидатів, станув нині п. В. Стейтон, начальник Товариства Проти Прогибіції, та в своїх зізнаннях про видатки орґанізації заявив, що за час 7 літ свого існовання вона видала всего 800,000 долярів. Доперва сього року орґанізація збирається зібрати пів міліона долярів на поборювання горячкової пропаґанди прогибіціоністів.

ДАЛЬШІ ЖЕРТВИ СВЯТОЧНОЇ СТРІЛЯНИНИ.

НЮ ЙОРК, 30. червня. — Наслідком затроєння крови, викликаного пораненнєм при вистрілюванню набою штучного огня, призначеного для святковання 4. липня, помер у шпитали в Вудбері, Ню Джерзі, 14-літний Мурин Ервин Стюарт.

В місцевих судах покарано кількох покупців за продажу сліпих патронів.

Міський пожарний уряд вислав по місті 80 надзвичайних інспекторів на пошукування купців штучних огнів, недозволених законом.

НОВИЙ БУТЛЕҐЕРСЬКИЙ СКАНДАЛ В ШИКАҐО.

ШИКАҐО, Илинойс, 30. червня. — Перед великою лавою присяжних суддів федерального суду, яка розслідже розміри бутлеґерства в сій околиці, виступило кількох свідків з незвичайно цікавими ревеляціями.

Межи инчими лаві суддів предложено зізнання свідків, що бутлеґерська спілка дає даром мешкання людям, які хочуть у себе держати машини до виробу горівки.

ПЯТНУЮТЬ ШКОЛИ ЯК ЖЕРЕЛО ВІЙНИ.

НЮ ЙОРК, 30. червня. — На річній конвенції Американської Федерації Вчителів виголосив промову Джан Сейер, голова Краєвого Комітету для Боротьби проти Мілітаризму, в якій він закидав, що головним розсівачем війни являються таки школи через свою мілітаристичну пропаґанду. Після слів бесідника, найбільше мілітаристичними малиби бути американські школи.

ВЕЛИКІ ПОВЕНИ В МЕКСИКУ.

МЕКСИКО, 30. червня. — Наслідком повени рік у ріжних околицях краю, треба було перервати зелізничий рух на цілому ряді мексиканських зелізниць.

В місті Леоне добуто спід румовищ затоплених домів 200 трупів. Коло 6,000 душ находиться там без даху над головою.

НОВИЙ ДОСПІХ РОБІТНИЧОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

НЮ ЙОРК, 30. червня. — Юнія будівляних робітників, працюючих при зелізі, оповіщає, що вона добилася нової угоди з будівляними підприємцями, на основі котрої сі робітники дістануть 2 доляри в день більше, як вони діставали досі, себто разом коло 14 долярів. Юнія використала великий попит за сього рода робітниками в теперішню пору.

ЗАМОВЛЯЮТЬ ЛІТАКИ.

ВАШИНҐТОН, 30. червня. — Департамент фльоти зробив з одним підприємством контракт на вибудовання для фльоти 49 літаків коштом півтора міліона долярів з верхом.

АМЕРИКА ПРОТИ ВВОЗУ МОЛОКА З КАНАДИ.

ВАШИНҐТОН, 30. червня. — Конґрес ухвалив закон, після котрого дов'з молока з Канади дозваляється лишень тоді, коли фармері, які се молоко продають, виповнять всі законні приписи про мірення й чистість, які обовязують американських фармерів.

ВИБУХ ДЕСТИЛЯРНІ.

НЮ ЙОРК, 30. червня. — На дорозі з Ню Йорку до Олбані, зараз недалеко від Ривердейлу, вибухла в стоячому на самоті великому цегляному домі вкрита там фабрика горівки. Вибух знищив каменицю так, що поліція прийшовши на місце вибуху, не пробувала забрати навіть бочок горівки, які вона побачила в румовищах. Знатоки таких справ кажуть, що машина мала містоти тисячу ґальонів. З жертв вибуху поліція коло дому не застала нікого.

ДЕСЯТЬЛІТНІ РОКОВИНИ СМЕРТИ ІВАНА ФРАНКА ПРИЗНАЧЕНІ НА ПОШИРЕННЯ КУЛЬТУ ФРАНКА СЕРЕД АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

Тому в часі від 28. мая до кінця вересня повинні відбутися в кождій українській місцевости виклади, збори, концерти чи вистави, присвячені памяти Франка.

В кождій місцевости повинна бути переведена рівнож збірка на памятник Франка.

Хай не бракне між нами нікого, хто не зложив би жертви на памятник для Того, що нам а не собі добував кращу долю, що бажав для скованих волі, для нещасних долі і рівної правди для всіх.

Всі жертви на памятник Франка належить слати до:

OBYEDNANYE, P. O. Box 411, Philadelphia, Pa.

АРЕШТОВАНИЙ ЗА ДВОЖЕНСТВО В 63 РОЦІ ЖИТТЯ.

НЮ ЙОРК, 29. червня. — На приказ жінки арештовано нині 63-літного Джорджа Шульца, котрий мав пропасти від своєї жінки з її ощадностями. На поліції відкрито, що він робив се й з другими жінками: женився, не дбаючи за розведення, а відтак пропадав з жінчиними грішми. Поліція зараз найшла ще одну нерозведену жінку Шульца й задержала його в арешті вже під подвійним закидом крадежі й двоженства.

ПЕРШИЙ СТРАЙК ІНЖИНЕРІВ.

ШИКАҐО, Илинойс, 30. червня. — Нині вийшло тут на страйк коло 700 інжинірів, працюючих у міських департаментах здоровля, публичних будівель та публичної попрати. Домагаються вони висшої робітничої заплати. Через їх страйк задержалася робота на кількох цементових мостах.

Має се бути перший страйк „робітників з білими ковнірцями", як звичайно робітники називають своїх товаришів, занятих по канцеляріях.

НОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ХІРОПРАКТОР.

Як доносить місячник „The Hotel Industry", нюйорський Українець Володимир Корецький покінчив школу хіропрактики й незадовго починає в стейті Пенсилвенії свою хіропракторську практику.

УСУВАЮТЬ ІМЯ ВИЛСОНА З НАЗВИ ШКОЛИ.

НЮ РОШЕЛ, Ню Йорк, 30. червня. — Місцева шкільна рада постановила скасувати дотеперішнє імя висшої школи з Памяткової Школи імени Вудров Вилсона на Висша Школа Ню Рошелу.

ДВА ВОРОГИ ЗІЙШЛИСЯ І РАДЯТЬ НАД МИРОМ.

ПЕКІНҐ, Хіни, 29. червня. — Пекінґ привитав обох ґенералів Ченґа і Ву з такими почестями як давних імператорів. Навіть витягнули з монастира „Живого Будду", який витав рівнож Ченґа.

Оба ґенерали держать готову армію, а заразом пертрактують про мир.

І В РИМІ БУДЕ СОБВЕЙ.

РИМ, 29. червня. — Вічне місто буде мати в короткім часі нові, модерні катакомби. Місто ухвалило побудувати собвей, довгий на 22 милі. Справа будови не легка, бо місто не хоче порушити тою будовою старих памятників, яких в Римі повно на кождім кроці.

НАЦІОНАЛЬНИЙ СКЛАД ХАРКІВСЬКОГО РОБІТНИЦТВА.

Цими днями Харківською Окрпрофрадою закінчено розробку статистичних матеріялів національного складу робітництва, що працює на промислових підприємствах та торговельних установах у харківській окрузі. Обслідувано 95.302 чол., що обєднуються 776 союзними орґанізаціями.

З загальної кількости робітникв 95.302 чол. українською мовою говорять 25.423, російською мовою 62.246, еврейською 4.925 чол., решта робітників говорить иншими мовами.

Найбільша кількість робітників, що розмовляють українською мовою, припадає на індустріяльні союзи. З 32.275 робітників розумової праці українською мовою розмовляє лише 7.255 робітників, а російською 23.904 чол.

З обслідуваних 95.302 робітників — визнали себе за Українців 43.222 чол., за руських 33.234, за евреїв 14.726, за Поляків 1.999, решта належить до инших національностей.

З загальної кількости обслідуваних 29.106 чол. робітників розумової праці Українцями визнали себе 10.042 чол., а руськими 9.915 чол.

СКЛАДАЧІ „ДІЛА" — ФРАНКОВІ.

Персонал друкарні Вид. Спілки „Діло" в дни 28. травня в год. 11.50 перервав працю для вшанування памяти І. Франка. До зібраних робітників і робітниць, в числі 50 осіб, промовив управитель друкарні П. Буняк, відтак редактор І. Квасниця виголосив відповідний реферат. По скінченій маніфестації делеґація робітників завезла на могилу І. Франка вінець з написом: „Українські друкарі — свому Учителеві".

ВЖЕ И ТАКІ СТРІЛЯЮТЬСЯ.

У Львові застрілився адвокат д-р Е. Роінський, бувший власник т. зв. „чорної камениці" в Ринку ч. 4., яку продав недавно містові з огляду на її історичну вартість. Роінський був людиною багатою, адвокатом тільки з титулу, бо жив з ренти. Економічна скрута підорвала його грошеві комбінації і він мусів продати частину свого майна. За згадану каменицю дістав 28.000 дол. Одначе та сума не могла розсіяти його важкого настрою у звязку з останніми подіями; він був членом „Союзу Галерчиків", де займав почесне становище. Невдача Галера добила його.

ПАСИВНА РЕЗИСТЕНЦІЯ ХЛІБОРОБСЬКОЇ ПАРТІЇ В БЕСАРАБІЇ.

На конференції Хліборобської (царaністичної) Партії, що недавно відбулась в Кишеневі, багато представників місцевих організацій Хліборобської Партії Бесарабії висказалися за бойкотом румунського парляменту і сенату. Такі настрої оправдуються тим, що румунське фашистівське правительство нечуваним терором і шахрайством перевело вибори на свою користь, багато селян (в Бесарабії брало участь у виборах лише 35% виборців) до виборів не допущено, а також нема надії на знесення стану облоги.

На Волині в Польщі вибухла міна і забила 39 жовнірів а 41 ранила.

ВАРШАВА, 30. червня. — Біля Ковна на Волині вибухла на поли закопана міна, яка знищила до тла цілу компанію польського війска забиваючи 37 жовнірів і 2 офіцирів, а зранивши 41 жовнірів.

Догадуються, що міна була залишена ще Німцями з часів світової війни.

В ПОЛЬЩІ САМІ НЕЩАСТЯ.

ВАРШАВА, 30. червня. — На св. Петра і Павла було в Польщі повно нещасливих випадків.

Капітан від вордухоплавства Павліковскі посварився з шофером за те, що шофер малощо його не переїхав на вулиці. Обох відведено на поліцийну стацію, на якій офіцер виняв автоматичний револьвер і застрілив шофера.

Кажуть, що офіцера не будуть навіть судити, бо він дуже впливова особа.

Знова президент сенату Тромпчиньскі, як їхав автомобілем до Вилянова переїхав осьмилітну дівчинку і десятилітнього хлопця, які згоріли на місци на очах бідної матери-вдови.

Кажуть, що шофер сенатора невинуватий.

У війску польськім було знова повно поменших сутичок між прихильниками Пілсудского і його ворогами.

ПІЛСУДСКІ ПОПАВ У БОЖЕВІЛЛЯ.

ВАРШАВА, 30. червня. — Уперті слухи подають, що маршалок Пілсудскі стратив розум. Кажуть, що треба його негайно відставити до шпиталя та лічити.

Офіцири, що стоять близько него, задержують цілковиту мовчанку що до цего. Заграничні дипльотати, які мали в послідних часах конференції з Пілсудским, твердять, що він не був нормальною людиною від часу державного перевороту. Вони переконані, що він попав в серіозну умову недугу.

Пілсудскі мав навіть вдарити в послідних днях в лице свого вірного адютанта. Сталося те в хвилі нервового розстрою.

ЯК ВІДІХАВ КОРОЛЬ ФРАНЦІЯ ВІДІТХНУЛА.

ПАРИЖ, 30. червня. — Чотири дні перебував тут еспанський король Альфонсо з своєю жінкою. Оглядав Париж, робив закупна та кидав масними словами в бік Франції. А Французи таке люблять.

Колиж, по 4. днях відїхав, відотхнула в першу чергу поліція. Кілька сот полісменів не спало, а слідило як день так ніч за королем, щоби охоронити його особу від атентату, який пляновано на него з ріжних боків. Арештовано дуже богато людей, на яких падало підозріннє, що вони хочуть виконати атентат.

Викрито дві конспірації перед самим приїздом. Париж переповнений еспанськими анархістами і революціонерами. Богато з нихприїхало на арґентинські пашпорти. Між иншими прибув тут Квекдія Асказо, відомий анархіст, один з тих, що замордували кардинала Сіодевілля, архиепископа Сараґосси. Прибув він в товаристві другого анархіста Бонавентури Дуретті. Поліція мусіла зводити з обома правдиву боротьбу та стріляти, заки їх прилапала.

...

ФАШИСТИ ВКОРОЧУЮТЬ ПРЕСУ.

Рим, 30. червня. — Фашисти хочуть довести італійську пресу до того, щоби вона поміщувала тільки домашні справи, а викинула всі заграничні новини. Першим кроком до тої часописної реформи вважають закон, який вже видано і який дозволяє на друк тільки таких часописей, яких обем не перевисшає 6 сторін. Все те зроблено з огляду на державну економію.

З часописей хочуть викинути сензаційні новини, кримінальні події і спорт, а далі артистичні і літературні новини.

Фашистські часописи витають ту реформу, бо кажуть, що многі часописи це зайва і скандалічна витрата паперу.

По провінціях можна буде мати тільки по одному органови.

МУССОЛІНІ ПЕВЕН ПОБІДИ.

ЛОНДОН, 30. червня. — До лондонського кореспондента заявив Муссоліні, що фашисти виграли до сього часу кожду битву, а тепер зачинають нову боротьбу, яка має на ціли довести до цілковитої економічної реставрації Італії. Муссоліні певний, що фашисти виграють ще й ту боротьбу.

БОКАНОВСКІ НЕ ПОЇДЕ ДО АМИРИКИ.

ПАРИЖ, 30. червня. — Палата послів дала урядови 8-денний речинець для предложення повного фінансового пляну.

З сегорічних дебат видно, що Бокановскі не поїде до Америки на жадні фінансові пертрактації, доки квестія довгів не буде обговорена в палаті.

Всі чекають на те, що предложить Кайо. Стабілізацію франка вважають тепер за найважнійшу справу. Обговорення довгів може прийти під дискусію доперва по виголошенню і затвердженню певного фінансового пляну, який запевнив би вже остаточно санацію держави та усталив курс франка, який знова зачав падати.

„SVOBODA" (LIBERTY)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗРАЗОК ШЛЯХОТНОСТИ

Звичайно, а коли не звичайно, то цілком певно, дуже часто буває так, що чим менше якась людина заслужена, чим менше вартує почестий і похвал, тимбільше тих почестий домагається. Тому дуже часто змушені ми бути свідками або й участниками ріжних парад, які устроюються під свого рода примусом. Тому слухаємо дуже часто таких похвальних промов, які звернені на адресу таких осіб, що нічим не заслужилися. Хвалять, бо кажуть, що так треба робити, бо мовляв та а та особа займає визначне становище. Забувають, що хвалити треба не за становище, а за добрі і славні діла.

Єремія Смит, американський адвокат з Бостону, сповняв на Угорщині через два роки уряд високого комісаря з рамени Ліґи Націй. Його урядовання було дійсним добродійством для Мадярів, бо симпатичною була не тільки його особа, але ще більше його праця. Смит перевів санацію Мадярщини і привів її в найтяжших часах до економічної рівноваги. Зробив для розбитого політично і економічно краю величезне діло. Признають це в першій мірі самі Мадяри, які навіть противилися контролі з боку Ліґи, бо вважали це свого рода опікунством над малолітним. Сьогодня ціла Угорщина працює Смита як добродія і приятеля цілого угорського народу.

Смит займав в Угорщині дуже високе становище. Був дійсним диктатором, бо в фінансових справах мусів підчинятися йому уряд і парлямент. А фінанси тепер найважнійша річ в Европі. Вони трясуть властиво цілою політикою. Смит одначе не надуживав того свого високого становища. Він пильно приглядався цілому життю Угорщини, старався ввійти в душу розбитих Мадярів і йшов до своєї цілі осторожно, маючи на меті загальне добро угорського народу. Він переводив санацію держави, а сам, хоч не Мадяр а Американець, жив і поводився так як би переводив санацію своєї власної кишені. Відмовився від королівської палати, яку йому запропонував уряд на помешкання, а мешкав собі скромно в двох тільки покоях в готелю. Мешкав на найвисшім поверсі в дешевих кімнатах, звідки мав тільки гарний вид на Дунай та на широку угорську рівнину. Смит не хотів брати участи в ніяких парадах і обідах, які видавано на його честь, ні не користав з численних запросин мадярської шляхти, яка хотіла його мати у себе гостем.

Сам Смит є добрим адвокатом. Маєтку в американському розумінню не має. Тому загальне здивовання викликало те, що він відмовився від платні, яка йому належалася від мадярського уряду. Смит наніс клопоту навіть самому мадярському премієрови гр. Бетленови, коли не приняв від нього чека на $100,000, які належалися йому за його дволітну працю. Смит віддав ту суму на допомогу бідним. Угорський уряд хотів нагадати йому найвисше відзначення за його працю, але й ордеру не хотів Бетлен приняти, а тільки заявив, що найкращою заплатою для него є те, що мадярський нарід зрозумів його працю та що відноситься до нього приязно.

Місто Бостон горде, що видало такого громадянина, якого характер збудив подив в цілому світі. Воно хоче привитати Смита з бандами і парадами. Та один з приятелів Смита заявив, що коли Бостон не хоче тим відстрашити Смита від повороту так хай залишить ті шопки. Він і так втіче від них.

Шляхотний поступок Смита вказує, що на світі живе ще богато чесних і ідеальних людей, які не пересякли матеріялізмом, які живуть для якихсь вищих принципів, для якоїсь вищої ідеї. Те, що вони в силі зробити для тої ідеї, заступає тимчасом паради і гонори, а навіть і матеріяльні особисті користи. Бо всяка ідея, якщо людина нею дійсно пройнята, стоїть вище всього, навіть вище особистого щастя.

Мимо волі насувається нам тут образ другого високого комісаря, яким був Голяндець Ціммерман в Австрії. І він привів Австрію до фінансової рівноваги. Симпатії населення одначе не зеднав собі, а навпаки весь час йшли скарги на него, бо мешкав в розкішній палаті та жив на люксусовій стопі на кошт бідної Австрії, яку саме ратував від фінансової скути. Він виконував свій фах по бізнесовому і без всяких скрупулів, коли ходило о його власну кишеню. Його особу характеризує такий випадок: Одного разу їхав Ціммерман залізницею і положив ноги на плюшове сидженне. Кондуктор звернув його увагу, що це заборонене залізничними приписами, бо в той спосіб нищити черевиками матерію. Замісць того, щоби послухати кондуктора і підложити собі папір під черевики, Ціммерман зачав кричати та запитав кондуктора, чи він знає про те, з ким він говорить. На те кондуктор відповів, що це не робить ріжниці, бо приписи для всіх однаково обовязуючі. По тім факті Ціммерман робив довгі заходи, щоби того кондуктора укарати і викинути зі служби.

Ми нарочно навели згадку про Ціммермана, щоби на його тлі освітити шляхотний характер Смита. Ціммермана не любили, але робили йому паради, а Смитови хотіли робити паради, але він знова не хотів їх сам. Два ріжні характери. Такі, яких менш або більш виразну відбитку можна побачити в мінятур і в нашім життю.

ОБШИРНЕ ЗНАННЄ, ПРИВИЧКА ДО ДУМАННЯ І БЛАГОРОДНІ ЧУВСТВА — ВСЕ ТЕ НЕОБХІДНЕ ДЛЯ ТОГО, ХТО ХОЧЕ БУТИ ОБРАЗОВАНИЙ В ПОВНІМ ЗНАЧІННЮ ТОГО СЛОВА.

СМЕРТЬ ПЕТЛЮРИ

(Оригінальна дописка до „Свободи" з Праги).

Петлюра згинув від куль, можна сказати — на полі бою, як і пристало „головному атаманови" велико-українських військ по програній баталії.

І хоч якою великою є втрата людини, що — як ми вже зазначили — була для народної маси на В. Україні і прапором і кличем і програмою, людини — що вже самим істнованнєм своїм приневолювала ворога до концесій — то всеж таки лишаєсь для нас певного рода — хоч і сумна — потіха.

Є це **підірвання самого корінця Петлюрівщини.**

Так іменно — як Маркс не уважав себе за Марксиста і певно сам би собі спричинив смерть, колиб побачив, до яких консеквенцій довели його науку Марксисти-большевики, так і Петлюру не годилобися називати Петлюрівцем. Це би була безумовно обида для нього.

Це верченнє хвостом перед ясновельможним паном Поляком, це безкраїнє самопониженне, що ціхує ретельного Петлюрівця — не лежало нащасте в характері Петлюри.

До цего дійшли, на ту уровень упали лише ріжні темні індивідуа, що чіпались поли його отаманського жупана, або використовували його добре імя, щоби щось виторгувати для себе від польського гордого окупанта.

І які сумні, понижаючі картини представляє таке забіганнє ласки перед дідичем, історичним ворогом!

Ось на примір в якімсь городі корінної Польщі обходять наші заточенці Шевченківське свято.

Вони і їх провідний генерал Сальський — Петлюрівці, а якож такі запрашають на це свято і місцевого польського командіра.

Забава, — чи там комерс, — Сальський запиває справу з військовим представником гнобителів 8 міліонової української людности. А може власне той командір казав замордувати о. Підляшецького і о. Галібея з Монастириск, може розстрілював українських полонених?! Але генерал Сальський— —Петлюровець — то що його це обходить?!

За горячу працю, за щиру завзяту боротьбу, за посвяту, за мученичу смерть — **вічна память Петлюрі! але геть Петлюрівців!**

Такі розумні головки, котрим видається, що ідею треба привязувати до якоїсь людини — могли би тепер сказати: не стало Петлюри, то мусимо собі винайти якийсь інший двоніжний прапор. От берім покищо **бодай Скоропадського!**

Але Браття! Де кум — а де коровай! Як можна навіть ставити зараз коло імени Петлюри — імя Скоропадського?!

Перший — від молодого студента працював, боровся і терпів за Україну, просвічав, організовував її синів.

А другий? Чи признавався бодай витирайочи собою царські покої — що він Українець (не малорос!), чи — не будучи сам письменником — запомагав бодай українських письменників і діячів? Де подівав він ті міліони, що рік в рік заробляли для нього в поті чола українські селяни на його безмежних земельних добрах? Де його праця для України, для тих своїх бідних невольників, спражених сонцем, гноблених його економами, управителями чи як вони звались?

Чи це його заслуга, що Німці, зігнавши своїми салдатами до цирку якусь банду, сказали: вибрати його гетьманом України?!

Це-ж повторилася лише та сама історія, що з його предком **Іваном**, котрого московський цар Петро наказав в р. 1708 вибрати гетьманом.

І той **Іван Скоропадський**, як і справдішний зрадник і ренегат **помагав** цареви **Петрови** в битві під Полтавою (1709) **побити і побороти гетьмана Мазепу,** що боровся **за державну самостійність** України. А **Павло?** Також проголосив **злуку України з Московщиною,** також вступив в сліди свого проклятої памяти предка Івана.

І хтож би мав відвагу та лице сказати українському селянинови: ставай, зривайся до бою за твого (?) гетьмана Скоропадського?!

Чиж той селянин забув вже кровові карні експедиції против нього а на річ московських поміщиків?

Той селянин забрав тепер панські землі і поділився ними. А гетьманці хотять назад спровадити дідичів, та відобрати на їх річ розібрані українські землі. Але хто мав би знов обливатися на тих землях потом, працюючи на річ повернених зза границі панів? Чи може самі ті пани зі своїми жінками і дітьми?

Ні! Українські селяни мали би стати на ново їх білими невольниками!

І з такою то програмою хочете ви станути перед українською хліборобською масою?! Радше ідіть завчасу до дому божевільних, бо лиш там місце для вас.

Колиж наші ріжні провідні мужі державні опинилися на вигнанню, то мож би сподіватися по них, що бодай — після спромоги — будуть інформувати культурний світ про українські визвольні бої та про теперішнє тяжке положення нашої Вітчини. І чим хто богатший, тим більший має обовязок робити ту преважну пропагандистичну службу.

Зі всіх Українців, що відограли якусь визначнійшу ролю в недавній нашій історії, є найбогатшим пан генерал Скоропадський. Його грунта вправді поробились між себе його бувші білі невольники, але заграничних його депозитів банкових ніхто й не рушив. Але деж та його робота пропагандистична, де обзнакомлюванне чужинців з українським питанням?

Не кождому дала доля журналістичний хист, але хто має капітали, той всякого може запросити до такої роботи — других, біднійших а розуміючих таке діло.

Може яких 500 кроків від пана генерала у Ванзе під Берліном мешкав більше як шість літ славний наш письменник Богдан Лепкий, і бідував гірко разом зі своєю родиною. А чи наш генерал подумав хоч би на хвилю, як би то використати за відповідною заплатою незвичайний літературний та журналістичний хист нашого Богдана на річ української справи?! Ані йому це через голову не перейшло!

„Соловія баснями не кормят" писав колись російський письменник Крилов, а голодного поета і його сімю не нагодуєш візитою, хоч би і генеральською, а що найважнійше: візитою пропаганди для української справи не зробиш!

Тепер застановімся над тим, що властиво робить та велика громада Петлюрівців в Празі та Подєбрадах, що спокійно побирають свої професорські „жалування" від Чехів? Правда — свої заводові обовязки більшість їх виконує точно, але де та пропаганда між Чехами, та інформованнє їх про українське питанне? — Таж Чехи що до того питання такі темні, мов табака в розі і тому й роблять такі нелюдяні промахи на Підкарпаттю!

Один — заголоджений і слабосилий Галичанин др. Мельницький робить більше ніж та ціла петлюрівська братія, а у пресі німецько-чеській один одніський наддніпрянський Жид-Українофіл Гехтер робить більше, як всі петлюрівські професори з безплатним додатком ще і галицьких.

Фактично вся міжнародна пропаганда українська лежить на недолею прибитім президенті **Петрушевичеви.** Він зі своїм референтом др. Перфецьким Союз Народів інформує і чужу пресу, ще і земляків-Галичан підбадьорює своїм **„Українським Прапором".**

Юрій Горовенко.

„НА ПОЛІ СЛАВИ"..

Ще про „Leo-Gesellschaft". — Українські відчити. — Дискусія. — Утеча польського „лицаря".

Відень, 18. травня.

Нема нічого злого, що не вийшло би на добро — так каже стара приповідка і наша віденська еміграція мала ще раз нагоду переконатися про правдивість цих слів. Протиукраїнські виступили в тутешньому німецькому "Leo-Gesellschaft" про які свого часу ми писали обширнійше — реферати обмосковщеного барона Енгельгарт-Шнеленштайна і був. авдитора Гайдецького та дискусійні подвиги різьбаря Левандовського вийшли на шкоду не кому иншому, а саме тим темним лицарям пажерливого шовінізму. Вони не тільки не змогли викривити правди про українську справу, а навпаки — причинилися до її прояснення і спопуляризовання серед чужого нам німецького громадянства.

А саме управа згаданого товариства, бажаючи зберегти престіж цієї культурно-просвітньої установи, нарушений малокультурними україноженрними виступами, звернулася безпосередньо до деяких наших громадян, прохаючи їх давати відчити на довільні теми з українського минулого чи сучасного життя. Досі виголошено два такі реферати: доцент українського празького університету д-р Володимир Залозецький виголосив 11. квітня реферат про українську добу на Україні, а др. Іван Гурин (24. квітня) про княжі часи. Оба референти підчеркнули дуже сильно державницькі змагання українського народу вже в тих давно минулих часах і багато уваги присвятили тогочасному відношенню наших державних мужів до Росії та Польщі.

В дискусії забирало голос дуже багато Німців, які як до рефератів, так і взагалі до української справи ставилися з великим зрозумінням і — головне — без упередження. З Українців брали участь у дискусії: проф. д-р Мірчук, інж. Даскалюк, д-р Турин і инші. Очевидно, що й наші непокликані „приятелі" не сиділи тихо. Але тим разом, збентежені добре арґументованими й рівчевими рефератами, обмежилися до таких штубацьких вигуків, як приміром те, що — мовляв — українські селяне це каналія (так дослівно сказав барон Енгельгарт), або що Україна це божевілля (пан Гайдецький). За ці й тим подібні вискази дістали вони з місця відповідь і то не від Українців, а таки від кількох німецьких бесідників.

Найбільше не подобалася правда про українську справу авдиторові Гайдецькому і він зголосив виступлення з товариства, бо на його думку на терені товариства ведеться українську пропаганду... Отся декларація викликала серед присутніх лише веселий настрій і дотепні замітки під адресою райтеруючого лицаря польської культурни.

Трохи більше праці, трохи більше справжнього, нефальшованого світла, а згодом поощезають усі ті „неуступливі" лицарі, що жирують на смітниках невіжі й темноти, використовуючи добру віру чужинців.

Ясенчук.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЯК БУДУЄМО СИРОТИНЕЦЬ У. Н. СОЮЗА.

40.

Братство св. Йосафата в Рочестері, Н. Й., відділ 217. Українського Народного Союза

В залученню засилаємо чек на суму 90 долярів. Се жертва нашого братства на початок сього великого діла, яке почав Український Народний Союз.

Наше братство занялося сею справою на своїм червневім мітингу. Всі члени заявилися за піддержанням Сиротинця, Зборі ухвалили на сю ціль з братської каси суму 100 долярів. З тої суми мається висилати тепер 50 долярів, а других 50 долярів висилати на другий місяць, бо наш відділ має тепер великі видатки й не може відразу цілої суми заплатити.

До сьогомісячної рати 50 долярів додаємо 40 долярів, які зібрано на сьому мітингу серед членів. Наші члени дають на Сиротинець радо, як се видно з того, що хоча нас не було богато на мітинґу, а ми прецінь зібрали таку поважну суму. Другі, яких на митингу не було, зложать теж свої жертви так само радо й охочо, як перші, і їх жертви вишлеться з другою ратою відділу на другий місяць.

Серед членів є велике заціклавлення справою та одушевленне для праці. — А. Іванів, секретар.

41.

Братство св. Арх. Михаїла в Сомервил, Ню Джерзі, відділ 332. У. Н. Союза.

Справа Сиротинця станула в нашім відділі через один місяць на мертвій точці через кількох членів, які виступили против всякої допомоги. Зате свідомі члени таки хочуть показати, що й їх відділ свідомий і тому вони рішилися урядити на ту ціль пікнік і на ньому старатися зібрати жертву на Сиротинець Укхраїнського Народного Союза. Може зрештою ще вспіємо переконати противників. Для сього вибрано спеціяльний комітет Сиротинця, який має доложити всіх старань, щоби наш відділ не остав позаду других, свідомих відділів Українського Народного Союза. — Іван Туранський, предсідатель відділу; Н. Венгрин, член комітету.

42.

Бр. св. Арх. Мих, відділ 350. Українського Народного Союза в Стамфорд, Конн.

Уряд предложив справу Сиротинця на місячнім мітингу. Члени, котрі інтересуються народними справами, заявилися за тим, щоби з брацької каси дати 25 долярів, бо вони знають, яку користь принесби Сиротинець для Українців, що не мусівби наш український цвіт товчися по чужих кутах, де з нього не виріс би Українець, але такий, що готови Україна ұбити.

Кромі сього члени зложили між собою $12.50. В сей спосіб зібрано на Сиротинець $37.50.

Богато з членів, на жаль, не інтересуються громадськими справами, які моглиби стати не тільки помочю для нас особисто, але і помочю також для цілої української нації.

Якби так при Союзі збудували бровар, то може й десятка булаби, а на таку інституцію, як Сиротинець, то в сих людий і одного доляра нема. — Стефан Корівчак, секретар.

(Дальше буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

СИМОН ПЕТЛЮРА.

Схилім нині, браття, в долину прапори
У сторону світа, де сонце заходить.
Похилім голови, бо сталося горе.
Наш нарід в жалобі, глибокий як море,
Найбільшого сина у вічність проводить...

Головний Отаман! Століття ми ждали,
Тривожно пророчі мрії ми снили,
Все кріпили духа й мечі гартували,
І острили списи з твердої стали
Та Богу молились: „Не щади нам сили!"

Надійшов день. Радість! Зійшло сонце волі!
Бій... кров... муки... зрада... Запал гас в безсилю.
Збудились не в вольних ми народів колі,
Нас знов одурили зі щастя і долі...
Але вождь великий нам явивсь в ту хвилю.

За права людини — деж святійша справа?
В бій веди нас, Батьку! За Твоїм проводом
Москва впаде трупом! А відтак — Варшава!
Вперед за Вкраїну! Слава, Слава! Слава!
Засіяє воля над нашим народом!

Раз послідний треба ще сили зібрати,
И встане Україна без хлопа і пана.
Та ось гукнув вистріл. Чи пора вставати?
Ох, ні! Боже милий, страшно і сказати:
Убив ворог лютий Батька Отамана.

Тяжко помилився, ти нікчемний враже,
Що не смів стрінуть його в чеснім бою.
Тепер і незрячий чоловік розважe
І дітям та внукам побожно розкаже,
Як вмирав Петлюра за вітчину свою.

Ликуй, підлий враже, в сей день свого свята!
Та вважай, що сей день шалу й самовіля
Кінчиться. Готова сторична відплата
І брудною кровю земля буде злята:
Гинути будете в страху божевілля.

Лютуйте, шалійте! Ми не безборонні.
Петлюра у гробі — та живе Ідея!
Нинішні пресумні дзвони похоронні
Вістять Воскресення. Діла-ж беззаконні
Спокутує тяжко кодло фарисея.

Вожд умер, народе, та не будь безрадним,
Ти приготовляйся на день суду й кари.
Ворог безпощадний — ти будь безпощадним!
Не журись, бо мечи тебе кровожадним
І скаже, що твоїй помсти нема мари.

На прощання, Батьку, складаєм присягу:
За волю й державність ми до тих пор битись,
Поки за кордони виженем ватагу,
Що несе нам сором, кривду і зневагу,
В нашій власній хаті сміє з нас глумитись.

О, Воле свята! Вічною зорею
Сходь над могилою, де Вождь-герой спить.
Світи по віки вічний борцю-Прометею,
Що свое життя дав за Тебе ідею —
Дай нам його жертву як слід оцінить.

Ми, ставши вольними, скажем: Вічна слава
Борцеві народу, герою діл та мук!
З іменем Петлюри, Москво працьована,
Встане і не жити Вкраїнська держава,
Діло його знаєм, праці, духа й рук!

Ігор Будниця.

Антін Крушельницький.

РОКИ 1881 ТА 1882 В ЖИТТЮ Й ДІЯЛЬНОСТИ ІВАНА ФРАНКА

Часопись „Світ".

З початком 1881. року починає Франко видавати в купі з Іваном Белеєм місячне письмо „Світ", але небаром уже, не маючи з чого удержатися у Львові, виїздить у великий піст 1881. року до Нагуєвич, там перебуває на весну тиф, а після одужання працює коло ріллі, ладить статті для „Світа" й кореспонденції до київської „Зорі" і викінчує переклад Фавста, який опісля виходить друком за підмогою Драгоманова в р. 1882. В тім самім часі (1882) працює Франко над повістю „Захар Беркут", яка на конкурсі, розписанім „Зорею" — Партицького, одержала премію, а в 1883. р. появилася друком в „Зорі".

При кінці 1882 р. „Світ" упав. Його упадок був дуже болючий, бо коли „Громадський Друг" упав під ударами урядових переслідувань, то „Світ" загас серед байдужности публики задля розтічи тих, що повинні бути його співробітниками. Про сю часопись говорить Франко, що зміст її був більше соціялістичний, ніж зміст „Громадського Друга", та тон умірковании і спокійний — і часопись уникала конфіскати. Найголовнійшою прикметою „Світа" було те, що в ньому перший раз на ґрунті поступових ідей зустрілися Галичани, російські Українці і українські еміґранти: Драгоманов, Вовк з одного, Кониський, Нечуй-Левицький, Лиманський, Чайченко й инші з другого боку. Се була перша проба компромісу поступових і радикальних елементів усеї України.

Але вона не вдалася і то більше з особистих, чим принціпіяльних причин. Між тим Франко не міг, як слід, редаґувати „Світа" із села, а Белей, занятий працею в „Ділі", мусів робити редакторську й коректорську роботу при „Світі" і тому то „Світ" був редаґований не зовсім добре. Не обійшлось без супротивлення з боку реакційної части суспільности. Москвофіли обкидали його болотом у „Московскихъ Вѣдомостяхъ" і денунціювали його співробітників з російської України у приватних листах; фракція народовців згуртованих при „Ділі" іронізувала над „землетрясцями", публика знеохочувалася неправильним виходом чисел і мало передплачувала часопись — не витревавши двох літ видання упало.

Драгоманов, хоч признає, що в „Світі" писав з Галичан сливе сам Франко, дорікає йому дуже в упадку „Світа", а як головну причину, що видання не вдержалося, подає недостачу програми. В грудні 1882 радить, наколиб „Світ" мав далі виходити, поставити йому програму: I. загально-суспільну і спеціяльно галицько-українську (світова наука, політ. вольн. соціялізм); II. єдність Українців в Австрії й Росії; приязнь до народа польського, румунського, до робочих Жидів; хоч самим літературним робом і хоч самою цензурною манерою, а проводити ту програму, щоб хоч виробити в Галичині расу людий, з світлою головою і не опортуністів. Инакше не варто й починати.

Та з того ніщо не вийшло. Видання „Світа" не продовжувано, а головний його робітник — Франко, приїхавши зимою з початком 1883. р. у Львів, починає з 1883. р. працювати в „Ділі" і „Зорі".

Письменнича діяльність.

Письменська творчість Франка в сих двох роках (1881—1882) стоїть на ширині, зазначеній уже в 1880. р. Він друкує в „Світі" повість „Борислав сміється", оповідання „Добрий заробок" і цілий цикль віршів, між инш. „Галицькі образки" і багато дечого, що написав у 1880. р., із инших статей замітні: Еміль Золя, Михайло Салтиков, Мисли о еволюції в історії людскости, Огляд української літератури за 1880. р., Причинки до оцінення поезій Т. Шевченка, Знадоби до вивчення мови й етноґрафії українського народа. Як упорядкувати й провадити наші людові видавництва.

З поезій заступлені в сих роках отсі відділи: Веснянки, Осінні думи, Нічні думи, Знайомим, Сонети, а яко нові: Галицькі образки 1881. р., а „Жидівські мельодії" з 1882. р.

„Сумоглядні ваші (Франкові) співи,
все лиш горе та неволя,
мов нема ніяких цвітів
крім бодяча серед поля.
Чорним вкривалом жалоби
ясне небо ви закрили,
в людських серцях горе, злобу
й зопсутте лиш ви відкрили,...
...Брудом буденним сплямили
чисту красоти святиню,
ви в шинок з висот небесних
затягли пісень богиню".

Отсі слова Франка характеризують, як не мож краще, настрій поезії його з 1881. р. Крізь усі циклі поезій: Веснянки, Осінні й Нічні думи, крізь Сонети та Галицькі образки тягнеться одна нитка суму, пригноблення — скрізь пробивається песимістичний настрій.

От наприм. у Веснянках нема того бадьорого підйому духа, який ми бачили у Веснянках минулого року, навпаки — всі вони настроєм підходять під тут одну „дорогою тягнеться віз — секвестратор в село за податки".

І не дивуватися. Поет перейшов тюрму і її наслідки — дух його прибитий бойкотом інтеліґенції своєї суспільности, він мусить покидати Львів і университет, їде на село — недуга: тиф, — побут на селі й обсервація новими очима мужицького гаразду, та переживання того лиха, із яким він став боротися — отсе всьо не могло викликати иншого настрою в поезії.

Не так нині, як бувало! Півсмерком
не йдуть селом дівчатонька ходірком,
не виводять співаночок на весь двір
соловієви на вишенці в супір.
Ось з роботи перемучені спішать,
руки й ноги, мов відрубані, болять, —
не до жартів їм сердечним, та пісень,
лиш спочитиб, наробившися, весь [день.

От яку картину родить у душі поета село під весняний час. Або знов у иншій веснянці поет жалується на весну, що дає на себе довго ждати.

Бач, уже май зачинаєсь! О, маю,
чом же мерцем ти приходиш на світ?
Пусто і мертво по полі, по гаю,
лиш оловяні хмари вкривають
весь небозвід.
Стогін іде по селещах убогих,
діти гуртами на задавку мруть,
сіна нема й стебельця в оборогах,
гине худібка, по долах розлогих
води ревуть.

Поет радби вмерти, в рідній землиці спочити від сліз, щоб тільки не чути в серці пекучого болю й не бачити скрізь людської муки!

„Галицькі образки".

За той час побуту на селі спливають із пера поета „Галицькі образки".

В шинку — сидить і пє горівку — колишній ґазда, тепер старець. Він став боротися з панами за чужу кривду — а в наслідках: громадська справа пропала, а він сам до крихти зруйнувався. Тепер жінка його мре із голоду на переднівку, діти у наймах, а він — „сидить в шинку і пє горівку".

Великдень. Хлопчина-сирота, що до свят робив у ґазди, дістає під вечір плату (на свята не просять, скупенько й самому ґазді) — і валяється цілий Великдень у шинку (дещо випєш, закусиш, за те й за нічліг платити вже не мусиш). І так коби до посвят! Яка страшна іронія! Свята — Великдень — скільки радости в кожному серці — а той хлопчина: „Коби до по-свят!"

А далі: Максим Цюник, робітник, що девять годин конав у штольні, Михайло, той піяк, що то розпився, коли продали його ґрунт за довги, а то й повісився з жури, Баба Митриха, що то вмирає в сам час, щоби не дізнатися про смерть свого сина від кулі в Босні; той Іванко, що бігав для примх панича по снігу за Галагана, а відтак у труні тихо спить із тим галаганом у ручці, — отсе всьо типи Франкових Галицьких образків.

А в додатку та боротьба між сусідами за переорану межу, боротьба міжріднею за поділ віддихати.

спадщини на самі межі — межі... — отсе тло Галицьких образків.

Є ще й инший мотив суму та пригноблення в поезії Франка з того часу: Поет мовить в однім вірши: „Я боротись за правду готов, рад за волю пролить свою кров, та з собою самим у війні не простояти довго мені". Деяке світло на ту душевну боротьбу кине сатира:

„Коли два стільці маєш до вибору:
тут користь власну, тут святу льояль-
[ність,
то на обох старайся разом сісти",

а ще краще той побут Франка у Нагуєвичах під жандармським дозором, ті ради жандарма, щоби Франко вступив до монастиря Василіян, — те все після того, як інтеліґентна львівська громада стала бокувати від нього за його працю для України, — те все навіває на нього душевну боротьбу, каламутить рівновагу його духа. Не без того, що Франко проживаючи довший час на селі, на лоні рідні, мусів задавати собі питання: що далі? Головно справа його університетських студій після тюрми двома наворотами. В статті про Остапа Терлецького він пише про наслідки першої тюрми ось як: „Засуд вибив із колії Павлика й мене: ми були студенти фільософії, числили на педаґоґічну карієру, а тепер мусіли попращатися з нею і добиватися хліба на разі журналістикою. Я, що правда, не покинув університетських студій, але трактував їх уже не як студії для хліба, а тільки шукав способів поповнити дійно прогалини свойого знання". Так пише Франко в 1902 р., але не без того, що такі думки і то не як спокійна рефлексія, але як сильна душевна боротьба мучили того-ж Франка підчас довгого побуту на селі в 1881. році.

Причини сумного настрою.

Ось де причин суму, що наляг на його поетичну творчість того часу. Та поет не піддається:

Ні, я не кинув каменярський молот,
усе він в моїй хоч слабій долони,
його не вирве насміх ані колот.
І як невинно він о камінь дзвонить,
каміня грюк в души мені лунає,
з душі-ж луна та співом виринає.

Життє на селі не поправляє поетового настрою. Його поезії із 1882. р. далі такі сумні як і сумне його тодішнє життє. — Дарма, що поет співає:

Не забудь, не забудь
юних днів, днів весни.

Ті юні дні несуть поетові: „Ночі безмірнії, ночі безсоннії", коли то „мозок налякуть думки невгомоннії, в серці грижа, мов павук той, полоннії сіти снує". Той гіркий настрій доходить до найвисшої точки в грудні 1882. р., коли то поет виспівав: **„Пісню ґеніїв ночі"**. Ся пісня дуже незвичайна в поетичній творчости Франка, в творчости того поета-співця життя-боротьби. І тільки на тлі тодішніх життєвих обставин поета і на тлі усеї його творчости того часу вона стає зрозуміла. Ся пісня — се розпучливий крик душі. Се момент у життю людини, коли доконче мусить прийти якась зміна. Так далі жити годі.

Пісня ґеніїв ночі. Ґенії ночі кличуть на своє лоно всіх — так тих, що обезсилені життєвою боротьбою, як і тих, що розпустили свої крила до першого розмаху, тих, що літа склонили їх скрань, як і тих, що в їхньому серці рай весни.

Вони, ті ґенії ночі протиставлять земському життю земським боям, ненависти й любві — свій супокій, свою тишу, без снів і без оков, без болю і без втіх. На їхньому лоні забуттє і спокій.

Вертаючи до них, мандрівник складає своє тіло на лоно природи, вертає туди, звідкіль прийшов.

А дух? Сеж іскорка лишень,
се огник, нервів рух!
Розпадесь мозок, то й огень
погасне, згине дух.
Воскресних не лякайсь казок,
хай для дітий вони!
Останній біль — побідний крок!
Засни! Засни! Засни!

Се момент у життю поета, який згодом, по роках встромлює героєві „Зівялого листя" дуло студене в руки. Та сильний дух поета отрясається із хвилевого упадку. Франко небаром після написання сього вірша вириваєтся із пут сеї духової інерції, їде з села у Львів і тут зачинає ряд років серед горячкової журналістичної роботи.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

БЕРВІК, ПА. Тов. ім. М. Грушевського, від. 164, повідомляє, що піврічний мітинґ відбудесь о год. 2-ій пополудни, в неділю, дня 4-го липня в гали церковній при Ворен Стріт. Буде піврічне справоздання і инші справи до полагодження. Неявившийся член заплатить кари 50 ц., а урядник 1.00 дол. — В. Ґрещук, предс.; В. Ґелетій, кас.; М. Піціль, секр.

В. Будзиновський.

ЯК ПАН РАДНИК ОЖЕНИВСЯ.

ОПОВІДАННЄ.

(18)

— Вуйку! Чи правда се, що жид сказав? — Віра спитала, неначе проснувшися.

— Хиба правда, — Клим відповів. — Радник мабуть не повірив мені, що ти його любиш і простиш йому ту купіль. Не міг застрілитися, бо я сконфіскував револьвер, отже вибрав собі иншу смерть.

— То я виновниця! — Віра крикнула. — Я вбила чоловіка. Вбила такого, що мене любив. Я відпокутую той мій гріх. Я за ним!

— Та чого за ним? Куди? Не знайдеш його. Він у воді, вже Бог зна кілько миль відси.

— Я за ним у воду! Без него нема мені життя. І не вільно мені жити, коли я його зігнала з сего світа. Гріх відпокутую, втопившися сама.

— Коли він вдурів, то не дурій бодай ти!

Віра не слухала. Кинулася до дверий. Клим за нею. Поховзся і сів на землю, розчепіривши ноги. Вхопив Віру з заду за спідницю. Віра рвалася з комнати. Клим тягнув її за спідницю до себе.

— Пустіть мене! — кричала. — Пустіть мене до него!

Клим не пускав, держачи спідницю цупко в своїх руках. Напружив усі свої сили, щоби втягнути її назад до комнати і так сіпнув, що кінець спідниці урвавсь і лишився в його руках. Клим накрився ногами, Віра вибігла до сіний.

— Мошку, держи її! — Клим кричав сидячи на земли. — Мошку, не пусти!

Мошко аж в своїй хаті почув крик Клима. Вискочив до сіний саме тоді, коли Віра перебігала попри його двері:

— Мошку, не пусти! — лунав крик Клима.

Жид розвів руки і заступив Вірі дорогу.

— Пусти! — Віра кричала. — Пусти!

Мошко не пускав.

— Паннунцю, не кричіть, — образумляв її. — Не кричіть і в моїм готели не робіть скандалу. Тепер запізно кричати. Було не йти сюди. Ви повинні були знати, чого вуйко тягне вас до готелю, щоби з вами бути без свідків. Як будете кричати, то самі розголосите, що ви тут з ним були.

Віра не слухала, що жид говорить, тільки раз у раз кричала, благала, щоби її пустив.

— Паннунцю, не кричіть, бо заріжете і себе і мене. За такі сходини старосдтво відбере мені концесію на готель. Що сталося, то вже пропало. І не сталося ніяке нещастє, бо він з вами ожениться. Вертайте до него, то сам скаже вам.

Жид став дівчину пхати поперед себе, щоби її завернути до Клима. Але вона далі кричала:

— Пусти, бо я замордувала його!

— Замордувала?! Ти замордувала його і втікаєш, щоби люди думали, що то я зробив се? Назад! Запру тебе з трупом і побіжу по жандармерію.

Жид на силу попхав дівчину і впхав у комнату. Саме в тій хвили Клим підвівся.

— Замордувала, але не на смерть! — жид крикнув урадуваний.

— Дівка мишиґе! — додав, коли побачив, що Климецькому нічого не хибує.— Кричить, що вас замордувала. Затуліть, пане, дівчині рота, бо наробить скандалу собі, вам імені. На добавок староство запре мені готіль. Скажіть їй, що з нею ожените́ся.

— Вірочко! — Клим забалакав, обіймаючи Віру. — Знайду тобі иншого мужа. Гарнійшого, молодшого. Знайдеся скоро, бо твій вуйко привіз гроші.

— Иншого не хочу! — Віра відповіла вириваючися з рук вуйка. — Пустіть мене, нехай собі зроблю смерть!

— Ви премудрі! — жид промовив обурений. — Хотіли би підсунути другому. Але самі бачите, що вона иншого не хоче. Очивидно. Така дівчина хоче вийти за першого. І зараз хоче віддатися, щоби не наїстися сорому. Другого зар не знайдете. Як у вас хоч кришка совісти, то з нею ожените́ся. Не штука звести дівчину і впхати її другому!

— Пустіть! — Віра просила, хлипаючи.

— Він з вами ожениться, панно Віро, — жид промовив лагідно. — Ожениться за індультом, отже скандалу не буде. Я нікому не розкажу.

— Ви ще глузуєте з мене? — Віра скартала Мошка. — Небіщик ожениться зі мною? Небіщик? Той, котрого я замордувала?

Жид розвів руками.

— Вона, пане, справді мишиґе. Вихапується з ваших обнять і каже, що ви небіщик, та що то вона замордувала вас.

— То непорозуміннє, — сказав Клим, аж тепер вгадуючи, що жид думає.

— Вуйко ще не небіщик, — жид звернувся до Віри. — Вуйко з вами ожениться.

— Вуйко не хоче мене!

— Хоче. Хто не хотів би такої як ви!

— Але я його не хочу. Я хочу радника!

— Ра-ра-радника? — жид спитав, роззявивши рот. — Радника? З вуйком любитеся, а вийти хочете за радника? То у панів така звичка. В нашій вірі таке не водиться.

— То непорозуміннє.— Клим знов поясняв. — Ви не знаєте, в чім діло. Небіщик хотів з нею оженитися. Я прийшов з нею сюди, щоби в трійку побалакати з ним і усталити реченець вінчання. А воно, ось як скінчилося. Ходім, Віро, до дому.

Клим виймив хустину, постирав з лиця Віри слези, взяв дівчину попід рамя і повів до хати.

* * *

Вийшовши з готелю, радник пішов на Зруб. Плаєм попри малинник зайшов аж до зломаної смереки. Розгорнув кущі малин по лівім боці плаю і увійшов у гущу. Продираючися так, зайшов на невеличку галявку. По другім боці галявки також були кущі малин. Пробився крізь них і опинився на скалі, рівній як тік. То був верх кручі. Станув на її краю і глянув у у низ. Там, глубоко під стрімкою як стіна скалою, плив Прут. Під самою кручею був широкий і дуже глубокий. Місце на скалі було справді дуже добре на сонішну купіль. Радник вернув на галявку і роздягся. Лишив тільки циліндер, бо як жар сонця падав просто на голову, то діставав біль голови. І черевики лишив на ногах, щоби четиня і камінчики не кололи. В одну шкарпитку всунув папіросницю, в другу сірники. Лишивши одяг на галявці, пішов на скалу. Закурив папіроску і обертався до сонця: раз грудьми, раз плечима.

Коли радник дармував, то циґаретки могли заступити йому годинника. З досвіду знав, що відпочиваючи що чверть години чув потребу курення. Вже докурював четверту циґаретку. Се для него був знак, що минула година, та що вже треба було збиратися, щоби в пору знайтися в малиннику. Встав і пішов на галявку, де полишив був свій одяг. Нараз, неначе від плаю, почув голоси. Один голос був мужеський, другий жіночий.

— Се мабуть Американець з Вірою, — подумав. — Коби тільки не захотілося їм зайти сюди, коли я ще голий.

(Дальше буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ВІДОЗВА
ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА В АМЕРИЦІ.

У нашому місті живе велике число Українців і істнують культурно-освітні товариства, як: читальня „Просвіти", кружок „У. П. Т." і „Аматорський Гурток" при чит. „Просвіта", однак ані одно з них не може як слід розвиватися, бо нема в нас на це відповідного дому.

І коли наші місцеві сусіди вже від кільканайцяти років мають свій власний великий мурований дім, „Сокіл", біля якого гуртуються,—ми, Українці, не маючи дому, мусимо марнувати свій вік без відповідного національного виховання, через що вже не одна наша сімя перейшла в чужий табор.

Щоби цьому зарадити, рішили ми на загальній нараді, дня 28. лютого, 1920. р. приступити як найскорше до будови „Народнього Дому", в якому могли би поміститися вище названі товариства і звідки можна би ширити знання і національне освідомлення між міщанами і селянами доокола лежачих сіл.

Фонди на будову рішено здобувати чотирма шляхами, а це:

1.) стягати добровільні податки з кождої місцевої української сімї;

2.) продавати при нагоді т. зв. цеголки;

3.) висилати відповідні відозви до наших земляків в Америці з проханнем о поміч;

4.) Звернутися о поміч до українського громадянства в Польщі.

В тій цілі вибрано комітет, якому дано повновласть занятись збіркою грошей і всіми іншими справами, торкаючимися тої будови.

Акція комітету почалась вже енергічно.

Цього року треба обовязково вимурувати входячу в плян будови малу салю, в якій наразі можна би давати вистави і т. п. і в той спосіб виексплоатовувати її для дальшої будови, а яка для майбутньої більшої салі служила би за гардеробу.

Підіймаємось отже дуже важної а при тім і дуже тяжкої що до виконання задачі, тому звертаємось цею дорогою до кождого свідомого Українця, в кого груди бється щире українське серце і якому залежить на тім, щоби кождий клаптик нашої землі остався при нас, з горячим проханнем піддержати нас матеріяльно в тій справі.

Добровільні грошеві датки прохаємо ласкаво слати на адресу: Комітет будови „Народнього Дому" в Хирові, пов. Старий Самбір, Сх. Галичина, — на руки п. Липецького Франца; студ. прав.

Збудувавши „Народний Дім", стане Хирів сильною твердинею на полі оборони культурних і політичних справ Українського Народу.

В сильній надії на краще остаємось за Комітет будови Народнього Дому в Хирові:

Франц Липецький, голова;
Петро Чуквінський, секретар.

ЯК ДОВГО ЩЕ НАМ ЖИТИ?

Коли події в якімсь краю відрізують нас на якийсь час від широкого світа і чужинні часописи не приносять щоденної страви для мізку, що звик до новин, уява залюбки звертається тоді до метафізичних проблем. Замісць хроніки щоденних сензацій, лежить перед нашими очима великанська чужинна стаття, яка не втратить на актуальности і за тиждень: „Як довго ще люде житимуть на світі?" До XIX. ст. вчені цікавились більше питанням: як довго люде вже живуть? Спершу задовольнялись відповідю біблії, обраховуючи сотворення світа на 5600 літ. У XIX. в. прирідники означили появу першої людини менш-більш на 10.000 літ тому, а пізніше на 50 і 100.000 літ. А життя земної кулі обрахували на міліони літ. У цих обчисленнях головну ролю відограв винахід радія, що став „годинником-мірилом" світа. Один з берлінських професорів, Вальтер Нернст доказував недавно, що зосереджена в сонці енергія вистарчить ще на біліони літ. Отже стільки ще можуть жити люде на землі — майже вічно! У свіжім астрономічнім журналі „Сіріюс" інший німецький професор, Вехтер, є зовсім иншого погляду. Він ствержує, що щорічно 7 біліонів кільограмів воздуху пропадає з нашої землі. У давніщих періодах землі ця втрата була значно менша. Тепер атмосфера землі стає щораз тоншою. Тому за 130.000 до 160.000 літ полярна смуга пійде вже до половини землі. Тоді людство пічне завмирати. Отже людству залишається тільки одна десята його життя. Хіба — та це вже не наукові висновки, — що воно принровиться до цього часу до життя на леді або вигадає собі власне центральне огрівання...

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

Прижмуреним оком.

КОРОЛЬ.

Часто думаю я над польськими монархістами.

Буває, сяду та думаю. Жаль. Короля шукають і найти не можуть... Просто сядь, тай плач, — нема!

Я вже й сам надію втратив був, в сум попав, мов строєний ходив.

А нині. З Кракова лист до нашої Редакції прийшов. Від пана Остої-Осташефского.

Знаєте, хто це той пан Остоя-Осташефскі?...

Деякі кажуть, що варят, по мойому знова, — він геніяльний чоловік.

Велику польську державу утворити хоче, королівство не з двома, але з пятьма морями проєктує! Чули, га?! Двісті міліонів Славян закликує, під одним польським жезлом обєднатися... тож-то сила буде! Всім „мнейшосьцям" уставу ензикової забезпечує, осібного міністра дає!

Славяне, чуєте?

„Germanie wdarli się w nasze pielesze. Wypędźmy ich z tej dawniej wschodniej i zachodniej Polski (Westfalji!!), które się pokryją runią, zakwitną kwieciem słowiańskim. Europa i świat czekają na waszą odpowiedź, godną was. — Grozi nam zagłada w 1940 roku, niema chwili do stracenia"...

Значить, ради нема! Лучитися нам треба, Польщі боронити. Так каже геніяльний кандидат на короля пан Осташефскі.

Але перед тим треба його королем вибрати! Я перший на королівського голосую, а польським монархістам отверто раджу: Вибирайте пана Осташефского з Кракова!

— Кажете, що варят, не випадає?... А забули, що Форд сказав, коли ви йому корону предкладали?

— Варятя треба, щоб до них на короля йшов!

Отож і маєте!

Аристид Шишка.

БІЛІ ПЛЯМИ.

До цього часу лиш українська преса мала конституційний привілей виходити на світ божий з білими плямами невинности, перейшовши що дня крізь операційний стіл прокурора. Тепер можна вже бачити в ряди-годи і польські денники з таким прапором. Варшавська „Ржечпосполіта" світить білими місцями, аж любо дивитись. Не по християнському це тішитись з нещастя ближнього, але якби так кожний польський денник перейшов на власній шкірі хронічну цензуру за „єретичні" думки, то може всі разом почаліби домагатися, щоби закони про свободу слова були менше гарні на папері, а гарніщі в практиці.

ТИХО — ША!...

Я стільки перейшов непевних моментів, невиклярованих ситуацій, що тяжко, щоби на мене робило щось надзвичайне враження. Тому дивуюся людям, які денервуються чим небудь і псують собі гумор, такий потрібний до травлення.

Поваритися якась висока особа з якоюсь ще вищою парсуною, скажуть собі пару комплементів на тему метрики, походження чи особистого вигляду, — а вже це нервує і хвилює людей.

— Що буде, як буде сяк?! — питають одні.

— Що буде, як буде так?! — медитують другі.

— Що буде, як буде ні сяк, ні так?! — роздумують треті.

Запитам, медитаціям і комбінаціям немає кінця, тимчасом справа ясна як сонце:

Коли буде сяк, то не буде так, колиж не буде ні сяк, то буде так, а коли не буде ні сяк, ні так, то напевно буде „якось".

Це є найбільш льогічне розвязання кожної непевної ситуації, яке нікого ніколи не заскочить неприготованим.

Вчера зелектризувала Львів цікава новина: „Під Варшаву підступив маршалок Пілсудський і зажадав, щоби премієр Вітос зрезиґнував з премієрства і розпустив цілий новоутворений уряд".

Поліція ця досить історична, тимбільше, що одна і друга сторона почала громадити війско і казала йому стріляти до себе. Спершу озвалися звичайні кріси (на пять куль кожний), потім ручні скорострілі (на 60 куль), опісля тяжкі скорострілі (на 250 куль), а вкінці, коли надоїло кидати малими кульками, взялися до шрапнелів і ґранатів. Якби ще долучити мінометри і трійливі гази, булоб уже все, що випадає вживати кожній модерній армії.

Львів, який здавен-давна гартувався в огні війни і неспокою, приняв вістку на загал зрівноважено. Перебувши Шведчину, Хмельнитчину, Гайдамаччину і т. п. інфляції, не дасть себе тепер чимнебудь вивести з рівноваги. Зрештою, маючи перед носом часописи з описами подій у Китаю, знає, що в нинішних часах неспокої трапляються по найбільш культурних країнах і що це ще не є доказом розгардіяшу та анархії.

Тому то в нас у Львові сонце світить, вітер віє, хмароньки лебедями білими по синяві пливуть. Трамваї ходять, люде біґають, дехто крикне сяк, дехто так, — але вже взяв en gros (як каже один наш ґросіст), в місті спокій. На це впливає найбільше „Słowo Polskie", дементуючи всякі трівожні відомости і запевняючи, що в Варшаві взагалі нічого не діється.

В хвилі, як пишу ці успокоюючі рядки, на ринку зібралося найвище кілька тисячок народу і співають „My pierwsza brygada", але це тільки з огляду на те, що нині латинське свято і люде вийшли трохи на свіже повітря походити і поспівати.

Серед Українців теж на загал спокій і зрівноваження. Вони ще й досі не розібрали, звідки їм може прийти поліпшення долі. Кажуть, що стоять в слоту на дощі, чи під ринвою — це все одно, а дрючок і притик так само болять, коли вони є однакової грубости.

Жиди спокійно походжають коло крамниць, тримаючи ключі від колодок на поготові. Маючи найбільший досвід і найкращі інформації, передають собі пощепки:

— Наші горою! Тихо — ша!...

А коли хтось, замолоду в тімя битий, гукне:

— Котрі наші?!...

Відповідають:

— Ну... ясно: ті, що горою... Тихо — ша!...

Галактіон Чіпка.